

γούνται τὸ ἐξῆς μεταξύ δύτου καὶ καρχαρίου. «Δύτης ἔτοιμος ν' ἀναβῇ ἀπὸ τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης εἶδε καρχαρίαν ὅστις παρεφύλασσε αὐτὸν κατὰ τὴν διάβασιν, καὶ περιστρέφεται βραδέως ἀνωθεν τοῦ θύματος του· κατὰ σύμπτωσιν ξιφίας θανάσιμος ἐχθρὸς τοῦ καρχαρίου ἐπιπίπτει... μάχης δὲ γενομένης μεταξύ τῶν δύο τούτων θαλασσίων θηρίων, ὁ δύτης ἔλαβε και-

πλέον πεπολιτισμένος τόπος τῆς Εὐρώπης. Αἱ πόλεις τῆς Λομβαρδίας καὶ τῆς Τοσκάνης ἀπὸ πολλοῦ εἶχον ἀπαλλαγῇ τῆς Φεουδαλικῆς διοικήσεως καὶ ἐσχιστάριζον δημοκρατίας ζηλοτύπους ἐκ τῶν ἐλευθερίων των, ἔνθα ὑπερεῖχεν ἡ τάξις τῶν πολιτῶν, καὶ ἔνθα τὰ συμφέροντα τῶν ιδιωτῶν ἦσαν στενῶς ὑποτεταγμένα εἰς τὸ γενικὸν συμφέρον τῆς κοινότητος. Τὸ ἐμπόριον καὶ

ρὸν νὰ φθάσῃ εἰς τὴν περιμένουσαν αὐτὸν λέμβον καὶ νὰ ἐξέλθῃ». Πάντοτε οἱ δυστυχεῖς δύται ἐπινοοῦσι διαφόρους μηχανὰς πρὸς σμίκρυνσιν τοῦ κακοῦ. Α. Σ.

ΔΑΝΤΗΣ

ὑπὸ Émile Gebhardt

Καθηγητοῦ τῆς Σχολῆς τῶν γραμμάτων τῶν Παρισίων.

Ἡ Ἰταλία ἦτο, κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ὁ

ἡ βιομηχανία μεγάλως ἐτιμῶντο. Οἱ στόλοι τῆς Βενετίας, τῆς Πίζης, τῆς Γενούης, καὶ τοῦ Ἀμάλφης, ἐκμίζον εἰς τὴν Δύσιν τὰς πραγματείας καὶ τὰ πολύτιμα ἐμπορεύματα τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ Ρώμη ἦτο ἡ θρησκευτικὴ πρωτεύουσα τοῦ κόσμου. Τὰ δημόσια σχολεῖα πανταχόθεν εὕρισκοντο εἰς ἀνθηρὰν κατάστασιν: τὰ νομικά, ἡ ἱατρικὴ, τὰ μαθηματικά, ἡ φιλοσοφία, ἐδιδάσκοντο λαμπρῶς ἐν Παδοῇ, ἐν Βολωνίᾳ, ἐν Νεα-

πόλει, ἐν Σαλέρνῳ καὶ ἐν Πίσσῃ. Αἱ τέχνη καὶ τὰ γράμματα ἀνεγεννῶντο πανταχόθεν. Ἐκαστὴ πόλις ἤθελε γὰ καλλωπίζεσθαι ὑπὸ μητροπόλεως, ὑπὸ βαπτιστηρίου, ὑπὸ δημοτικοῦ πύργου, καὶ ὑπὸ δημοτικοῦ ἀνακτόρου. Τὰ πρῶτα σχολεῖα τῆς ζωγραφικῆς ἀνεφαίνοντο· ἡ Ἰταλικὴ γλῶσσα ἦτο ἤδη ἀρκετὰ κανονικὴ καὶ ἀρκούντως εὐκαμτος ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ὄργανον εἰς τοὺς πρῶτους ποιητάς.

Μεταξὺ πάντων τούτων τῶν πόλεων, ἡ Φλωρεντία ἐφαίνετο ἡ πλουσιωτέρα, ἡ πνευματωδεστέρα καὶ ἡ ζωηροτέρα. Δύο κύριαι βιομηχανίαι ἦσαν αἱ πηγαὶ τῆς εὐημερίας τῆς: ἡ τράπεζα καὶ ἡ ἐργασία τοῦ ἐρίου καὶ τῆς μετάξης. Οἱ ἀργυραμοιβοὶ ἐδάνειζον εἰς ὅλας τὰς Ἰταλικὰς πόλεις, εἰς τὸν Πάπαν καὶ εἰς πάντας τοὺς μονάρχας τῆς Εὐρώπης. Εἰς τὰ ἐργαστήριά των, τὰ ἀκατέργαστα ἔρια ἐρχόμενα ἐξ Ἀγγλίας καὶ τῶν Κάτω Χωρῶν, αἱ μετάξι κομιζόμεναι ἐκ τῆς Ἀσίας ὑπὸ τῶν κερδανίων τῆς Κίνας καὶ τοῦ Οὐβέτ, μετεμορφοῦντο εἰς ἐριούχα, εἰς βελούδα, καὶ εἰς λαμπρὰ ὑφάσματα. Κατείχε, μετὰ τὴν Ρώμην, τὰς πολυκαθημότερας καὶ τὰς ὠραιότερας ἐκκλησίας τῆς Χερσονήσου. Ὁ λαὸς ἐν αὐτῇ ἠγάπα περιπαθεῖς τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα· ἠκολούθει ἐν λιτανείᾳ, ἠχοῦντων τῶν σαλπύγων, νέαν παναγίαν τοῦ Σιμαβονέ, ἀπὸ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ζωγράφου ἄχρι τῆς ἐκκλησίας· ἐνθα εὐρίσκεται εἰσέτι σήμερον. Ἐν Φλωρεντίᾳ, ὁμίλουν τὴν ἀρίστην Ἰταλικὴν, ἐκεῖ τὰ ἤθη ἦσαν πλέον ἀξίεραστα, καὶ ὁ βίος κομψότερος.

Δυστυχῶς, οὔτε ἡ Ἰταλία οὔτε ἡ Φλωρεντία δὲν ἀπῆλθον τότε ἀσφαλούς εἰρήνης. Ὁ κοινὸς ὄχλος, κεκλεισμένως ἐν στενοῖς συνόροις, ἐπολέμει ἀδικιόπως κατὰ τῶν ἄλλων. Ἡ Φλωρεντία ἦτο ἡ πολεμικωτέρα ὡς ἦν ἐπόμενον ἕνεκα τῆς βιομηχανίας τῆς καὶ τοῦ πλούτου τῆς. Τῷ ὄντι, ἔπρεπε νὰ ἀρχῇ τῶν ὁδῶν τοῦ ἐμπορίου πρὸς τὴν θάλασσαν, τῆς Λομβαρδίας καὶ τῆς Ρώμης, ἵνα ἐξασφαλίζῃ τὴν διόδον τῶν ὑφασμάτων τῆς καὶ τῶν ἀνταλλακτομένων ἐπιστολῶν, καὶ, ἐπομένως, ἐπολέμει ἀδικιόπως κατὰ τῆς Πίσσης, τῆς Πιστόας, τῆς Σιέννης καὶ τοῦ Ἀρέτσο. Εἰς ὅλας τὰς κοινότητάς, αἱ διακριτικαὶ τάξεις τῆς εὐγενείας, ἡ τάξις τῶν πολιτῶν καὶ ἡ τοῦ λαοῦ ἐπάλαυνον ὁλονὲν διὰ τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὰ δημόσια συμβούλια, καὶ διὰ τὴν κατοχὴν τῶν ὑψηλῶν ἀξιοματιῶν. Ἐν Φλωρεντίᾳ, αὕτη αὕτη ἡ τάξις τῶν πολιτῶν διηρῆτο εἰς μείζονας τέχνας καὶ εἰς ἐλάσσονας τέχνας, δηλαδὴ εἰς ὑψηλὴν τάξιν τῶν πολιτῶν καὶ εἰς μεσαιῶν, καὶ, ὅταν τὰ δύο ταῦτα κόμματα συνερῶνουν μεταξὺ των, ὁ μικρὸς λαὸς καὶ ἡ ἀρχαία φεουδαλικὴ εὐγένεια συνερῶνουν ἵνα προσβάλωσιν ἐν τῇ κυριαρχίᾳ των τοὺς πολίτας. Δὲν ἐξήρχοντο δὲ οὕτω ἐκ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν γειτόνων δημοκρατιῶν παρὰ διὰ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Αἱ ἰταλικαὶ πόλεις, ἀνησυχούσαι πάντοτε διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν των, ἐξήλθον εὐχαιρίτως τὴν προστασίαν τοῦ Πάπα ἢ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας οἵτινες ἐξηκολούθουν ἀπὸ διακρίσεων ἐτῶν ὁ μὲν κατὰ τοῦ δὲ τὴν πάλιν τῆς πνευ-

ματικῆς ἐξουσίας κατὰ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας. Αἱ ἀφωσιωμένοι πόλεις εἰς τὸν Πάπαν ἦσαν γοῦν ἐλφοί, αἱ δὲ ἀναγνωρίζομεναι ὡς ὀπαδοὶ τῆς Ἰερᾶς Αὐτοκρατορίας ἦσαν γιβελλίνοι.

Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ φιλία τοῦ αὐτοκράτορος· ἡ τοῦ Πάπα ἦτο νέα αἰτία ταρχῶν καὶ πολέμων. Αἱ πόλεις ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν αἰωνίαν ἐριδα τῶν προσητάων των, ἐσχημάτιζον γιβελλινικάς ἢ γουέλφικὰς συμμαχίας καὶ δὲν καθίστων στιγμήν τινα τὴν ἑνωσιν τῶν κοινοτήτων ὁλοκλήρου ἐπαρχίας παρὰ ἵνα κάλλιον πολεμήτωσι κατὰ τῶν κοινοτήτων ἀντιζήλου ἐπαρχίας. Εἰς τὰς πόλεις, καὶ πρὸ πάντων ἐν Φλωρεντίᾳ, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν κομμάτων διηροῦντο εἰς γουέλφους καὶ εἰς γιβελλίνοισι. Ἡ εὐγενὴς τάξις γενικῶς ἦτο γιβελλίνη, ἡ δὲ τῶν πολιτῶν γουέλφη. Ἡ Φλωρεντία ἠκολούθει συγχρότερον τῷ ποντιφικῷ κόμμῳ. Ἡ Πίσσα καὶ ἡ Βολωνία ἦσαν πιστότεραι εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν κόμμῳ. Ὅταν αὐτοκράτωρ τις κατήρχετο ἐκ τῶν Ἀλπεων εἰς Ἰταλίαν, ὁλόκληρος ἡ χερσόνησος ἠγείρετο καὶ ἐλάμβανε τὰ ὅπλα, τὰ ἀνάκτορα τῶν πόλεων μετεμορφοῦντο εἰς φρούρια αἱ δὲ ὁδοὶ καὶ αἱ πλατεῖαι εἰς παιδία μάχης. Οἱ ἡττημένοι προεγράφοντο, αἱ δὲ οἰκίαι των ἐπυροπολοῦντο καὶ ἡ περιουσία των ἐδημεύετο, αὐτοὶ δὲ οἱ ἴδιοι ἐφευγον συναποφέροντες τὰς γυναῖκας των καὶ τὰ παιδία των, εἰς ἄλλην τινὰ κοινότητα, προσμένοντες τὴν ὥραν ἀπὸδόου ἐκδικήσεως. Ὁ ποιητὴς Δάντης Ἀλεγγέρης, ὅστις ὑπῆρξε δῆμα τῶν τεταραχθέντων τούτων καιρῶν, περιέγραψε τὴν Ἰταλίαν ὡς «ξενοδοχεῖον λύπης, πλοῖον ἀνευ πλοηγοῦ ἐν μεγάλῃ θυέλλῃ».

Ὁ Δάντης ἐγεννήθη ἐν Φλωρεντίᾳ, κατὰ μῆνα μαῖον τοῦ 1265. Ὁ πατὴρ του ἦτο νομοδιδάκκαλος, καὶ ἀνῆκεν εἰς τὴν μερίδα τῶν γουέλφων, ὧν οἱ κυριώτεροι ἀρχηγοὶ, ὄντες τότε ἐξόριστοι, μόνον κατὰ τὸ 1267 ἐπανῆλθον. Ἐλαβε διακεκριμένην ἀνατροφὴν καὶ ἔσχε διδάσκαλον τὸν Βρουνέττον Λατίνην, ἕνα τῶν σφωτέρων ἀνδρῶν τοῦ αἵωνος, γράψαντα δὲ καὶ ἰταλιστὶ καὶ γαλλιστὶ. Ὁ Δάντης ἐσπούδασε πάσας τὰς φιλελευθέρους τέχνας, τὴν θεολογίαν, τὸ ῥωμαϊκὸν δίκαιον, τὴν ῥητορικὴν, τὴν γεωμετρίαν, τὴν ἀστρονομίαν, τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ποίησιν. Ἐγνώρισε τοὺς λατίνους ποιητάς καὶ κύχαριστήθη πρὸ πάντων εἰς τὸν Βιργίλιον. Συνεδέθη, ἀπὸ τῆς πρώτης νεότητός του, μὲ τοὺς διασημοτέρους ποιητάς τῆς Φλωρεντίας καὶ τῆς Τοσκάνης, μὲ τὸν Γουίδον Καβαλκάντη, μὲ τὸν Κίνον δὲ Πιστόζαν, καὶ μὲ τὸν Λάπον Τζιάννη. Ὅπως πάντες οἱ σύγχρονοί του, ἔμαθε τὴν τέχνην τῶν ὁπλῶν, καὶ τὴν 30 Ἰουνίου 1289 ἔλαβε μέρος εἰς τὴν αἱματηρὰν μάχην τοῦ Καμπαλδίνου παρὰδοθέντος ὑπὸ τῶν Φλωρεντινῶν γουέλφων εἰς τοὺς γιβελλίνοισι οὓς διώκει ὁ ἐπίσκοπος Ἀρέτσο Γουλιέλμος δὲλι Οὐβέρτη. Ἐπανῆλθεν εἰς Φλωρεντίαν τὸν Σεπτέμβριον καὶ ἐπανήρχισε τὰς μελέτας του. Κατὰ τὸ 1292 ἐνυμφεῖται τὴν Γέμμαν Δονάτη, δώσασαν αὐτῷ ἐπτά υἱούς. Ἀπὸ τοῦ 1295, εὐρίσκει τὸ ἄνομα του μνημονεύμενον εἰς τὰς διατάξεις τῶν πολιτικῶν συμβου-

λίων τῆς Φλωρεντινῆς κοινότητος. Ἐνεγράφη ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἱατρῶν καὶ τῶν φαρμακοπωλῶν, οὐχὶ διὰ νὰ ἐξασκήσῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, ἀλλὰ διότι ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ἀνήκῃ εἰς τι σωματεῖον ἵνα λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις καὶ ὑπουργήματα. Τότε ἐξεπλήρωσεν, ἐν ὀνόματι τοῦ Κράτους, δεκατέσσαρας πρεσβείας, εἰς Σιέννην, εἰς Περούζην, εἰς Βενετίαν, εἰς Νεάπολιν, εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Γαλλίας, καὶ πλησίον τοῦ Πάπα. Κατὰ τὸ 1300, ἐξελέγη ἡγούμενος, δηλαδὴ μέλος ἐπὶ δύο μῆνας τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας τῆς Φλωρεντίας. «Ἡ πόλις οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐν εὐτυχέστερα καταστάσει, λέγει σύγχρονος αὐτοῦ συγγραφεὺς, οὐδέποτε ἔσχε πλείονας κατοίκους, πλούτη καὶ δόξαν ὅσον τότε». Ἀλλ' ἤδη τὰ ἡμέρα μίση ἐξύπνων καὶ ἐτάραττον τὴν ἀσφάλειαν τῆς κοινότητος. Δύο οἰκογένειαι ἰσχυραὶ καὶ ἀντίζηλοι, οἱ Δονάτη καὶ οἱ Τέρκη, διήρουν εἰς δύο μερίδας τοὺς συμπολίτας τῶν ὅτινες ἦσαν ἐπίσης ἀπληστοὶ ἐμφυλίου πολέμου καθὼς καὶ οἱ γιβελλίνοι καὶ οἱ γουέλφοι, καὶ ἡ μερίς τῶν Λευκῶν καὶ ἡ τῶν Μελανῶν. Οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοὶ τῆς Φλωρεντίας, ἐλθαρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ Πάπα Βονιφατίου Η', ἐξώρισαν τοὺς κυριωτέρους ἀντιπροσώπους τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης φατρίας, καὶ κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Δάντη, ὠχύρωσαν τὴν πόλιν.

Μεταξὺ τῶν ἐξορίστων Λευκῶν ὑπῆρχε καὶ εἰς τῶν ἀρίστων φίλων τοῦ ποιητοῦ, ὁ Καβαλκάντης. Οὗτος, ὢν ἀσθενὴς, ἐπέτυχε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Φλωρεντίαν, χάρις τῇ πίστει τοῦ Ἀλιγκέρη. Οἱ Μελανοὶ ὅτινες, εὐτυχέστεροι, ἐπανήρχοντο παμπληθεῖς ἐκ τῆς ἐξορίας, ἐξοργισθέντες ἐξ αὐτῆς τῆς εὐνοίας, ἐζήτησαν τὸ μέρος νὰ ἐκδικηθῶσι ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Δάντη. Μετ' ὀλίγον ἡ εὐκαιρία παρουσιάσθη εἰς αὐτούς. Καὶ δὴ τὸ ἔτος 1301, Κάρολος ὁ Βαλουᾶ, ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου τοῦ ὠραίου, διήρχετο τὴν Τοσκάνην ἐπανερχόμενος εἰς Ῥώμην, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰς Δύο Σικελίας, ἵνα ἀποκαταστήσῃ τὴν γαλλικὴν δυναστείαν ἀντ' ἧς ἀντεκατεστάθη ὑπὸ τοῦ Ἀραγωνικοῦ οἴκου.

Οἱ Μελανοὶ συνδιηλλάγησαν μετὰ τοῦ πρίγκηπος τούτου, τὸν παρεκίνησαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς Φλωρεντίαν ὡς εἰρηνοποιόν, καὶ τὸν κατέπεισαν ὅτι οἱ Λευκοὶ, κατὰ τὰ φαινόμενα γουέλφοι, κατὰ βάθος ἦσαν γιβελλίνοι, καὶ ἐπομένως ἐχθροὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ οἴκου τῆς Γαλλίας. Ὁ Κάρολος ἐκοινοποίησε τῷ Πάπα τὴν συκοφαντίαν ταύτην. Ἐν τούτοις οἱ ἡγούμενοι, ἀνησυχοῦντες διὰ τὰς ἐνεργείας ταύτας καὶ φοβούμενοι ἐπανάστασιν τῶν Μελανῶν, ἀπέστειλον εἰς Ῥώμην, κατὰ τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1301, τὸν Δάντην καὶ τρεῖς ἐτέρους συμπρεσβευτὰς ἐπιφορτισμένους νὰ βεβαιώσωσι τὸν Πάπαν.

Ὁ Βονιφατίος Η'. Πάπας βιαίου καὶ ὀρμητικοῦ χαρακτήρος ἐδέξατο τοὺς Φλωρεντινοὺς ἐν τῷ δωματίῳ του καὶ τοῖς εἶπε: «Διατί εἴθε τόσω πεισματῶδεις; Ταπεινωθῆτε εἰς τοὺς πόδας μου· σὰς τὸ λέγω, ἀληθῶς, ἄλλον σκοπὸν δὲν ἔχω ἀπὸ τὸν τῆς εἰρήνης σας. Δύο ἐξ ἡμῶν ἂς ἐπιστρέψωσι μετὰ τῆς εὐλογίας

μου, καὶ ἂς ἐνεργήσωσιν εἰς τρόπον ὥστε ἡ θάλησις μου νὰ ὑπακουσθῇ». Ὁ Δάντης διέμεινεν εἰς Ῥώμην μετὰ τοῦ Οὐβαλδίνου Μαλαβόλτη. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Νοεμβρίου, ὁ Κάρολος Βαλουᾶ εἰσῆλθεν εἰς Ῥώμην. Ἐκ τῆς Σιένης, ἔστειλε πρεσβευτὴν κομίζοντα τῇ πόλει εἰρηνικὰς ὑποσχέσεις ἐγγυημένας ὑπὸ τοῦ ποντίφηκος μονάρχου. Πλὴν λέγει ὁ Δάντης ἐν τῷ Καθαρτήριῳ του, «ἐκόμιζε τὴν λόγχην τοῦ Ἰούδα, μεθ' ἧς ἤνοιξε τὰ σπλάγχνα τῆς Φλωρεντίας».

Γ. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ

(ἀκολουθεῖ).

Ο ΑΠΟΜΑΧΟΣ ΚΑΙ Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἀπομάχος τις ἐχώρει, βραδεῖ τῷ βήματι, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ ὄμου νεαροῦ στρατιώτου, οἱ ὀφθαλμοὶ του διὰ παντός κεκλεισμένοι, δὲν διέκρινον πλέον τὸν ἥλιον ἀκτινοβολοῦντα διὰ τῶν ἀνθρῶν καστανῶν. Εἰς τὴν θύσιν τοῦ δεξιοῦ βραχίονος ἡ χειρὶς τοῦ ἱατροῦ ἦτο κενὴ, καὶ τὸν ἔτερον τῶν μηρῶν του ἐστήριζεν ἐπὶ ξυλίνης κνήμης, ἥτις πλήττουσα τὸ λιθόστρωτον, παρεκίνηε τοὺς διαβάτας νὰ στρέψουν πρὸς τὰ ἐκεῖ τὴν κεφαλὴν.

Βλέποντες τὰ γκριὰ ἐκεῖνα λείψανα τῶν πατριωτικῶν ἡμῶν πολέμων, τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῶν ἐκίνουν τὴν κεφαλὴν μετ' ἐκφράσεως οἴκτου πρὸς λύπην, καὶ ἐξέφεραν στεναγμὸν ἢ κατάραν.

— Ἴδου εἰς τί χρησιμεύει ἡ δόξα! ἔλεγε πολυσαρκής τις ἔμπορος, ἀποστρέφων μετὰ φρίκης τὸ βλέμμα.

— Ἀξιοδάκρυτος χρῆσις τῆς ζωῆς! προσέθετε νεανίσκος τις φέρων ὑπὸ μάλης φιλοσοφικὸν σύγγραμμα.

— Ὅθ' ἐπραττε κάλλιον, ἂν δὲν ἤθελεν ἐγκαταλείψει ποτὲ τὸ ἄρτρον, παρετῆρε χωρίτης τις, σεσηρὸς γελῶν.

— Τὸν ταλαίπωρον γέροντα! ἀνεφώνει γυνὴ τις, εἰς οἶκτον καμφοῖσα. Ὁ ἀπομάχος ἤκουσε ταῦτα πάντα, καὶ τὸ μέτωπόν του συνωφρυνώθη, ἐπειδὴ ἐνόμισεν ὅτι ὁ νεαρὸς ὁδηγὸς του περιέπεσε εἰς σύνοιον! Πληγῆς παρὰ τῶν περὶ αὐτὸν λεγομένων, ὁ νεαρὸς στρατιώτης μόλις καὶ μετὰ βίας ἀπεκρίνετο εἰς τὰς ἐπερωτήσεις τοῦ γέροντος.

Ὁ πῶγων τοῦ ἀπομάχου ταράττεται ὑπὸ ἐλαφροῦ τρόμου· σταματᾷ ἀποτόμως καὶ κρατῶν διὰ τοῦ μύνου βραχίονός του τὸν νέον ὁδηγόν του:

— Αὐτοί, λέγει, με ταλανίζουν, καθότι δὲν με ἐννοοῦν· ἀλλ' εἰν ἤθελον νὰ τοὺς ἀπαντήσω!

— Τί θὰ ἔλεγες, πάτερ μου, ἡρώτησε προθύμως ὁ νεανίας;

— Ὅθ' ἔλεγον πρὸ πάντων εἰς τὴν γυναῖκα, τὴν ἐπὶ τῇ ὄψει θλιβομένην, νὰ φυλάττῃ τὰ δάκρυά της δι' ἄλλας συμφορὰς, διότι ἐκάστη τῶν πληγῶν μου ἀναπολεῖ καὶ τί κατόρθωμα διαπραχθὲν ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῆς σημαίας! Περὶ τοῦ ζήλου ἄλλων τινῶν δυνατόν νὰ ἀμφιβάλλῃ τις, ὅχι ὅμως καὶ περὶ τοῦ ἰδικοῦ μου, καθότι φέρω ἐπ' ἐμαυτοῦ τὰ μαρτύρια ὑπερησίας, γεγραμμένα διὰ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ μολύβδου τῶν ἐναντίων· τὸ νὰ με συμπονέσῃ διότι ἐξεπλήρωσα τὸ κα-